

SAYYOHLIK BIZNESI FIRMALARI MIJOZLARI BILAN ISHLARNI TASHKIL ETISH JARAYONINING IQTISODIY MODELLARI

Toshkent davlat agrar universiteti, «Axborot tizimlari va texnologiyalari» kafedrasii
assistenti, **Xoliqova Manzura Qoyirovna**

Toshkent davlat agrar universiteti, Raqamli iqtisodiyot (tarmoq soxalar bo'yicha)
yo'nalishi 23/133- guruh talabasi **Abdumannobov Azizjon Akbar o'g'li**
mel.: +998934758834, manzuraxoliqova37@gmail.com

Annotatsiya: *Keyingi paytlarda turizm mahsuloti sotuvchilari faoliyatining bugungi kundagi holati sezilarli darajada o'zgardi, kengaydi va juda murakkablashdi. Maqolada sayyohlik mijozlariga yo'naltirilgan yondashuv asosida ishlab chiqilgan . Savdoni tashkil etishning turli shakllarini, iste'molchilar bilan aloqa shakllari , mijozlarga xizmat ko'rsatish va turizmni sotish usullarini hisobga olgan holda turistik biznesda mijozlar bilan ishlashni tashkil etishning tamoyillari taklif etiladi.*

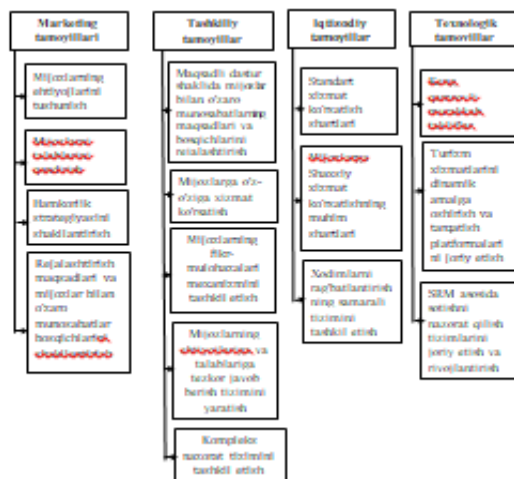
Kalit so'zlar: *mijozga yo'naltirilgan yondashuv, tashkil etish, mijozlar bilan ishlash, turizm biznesi, savdoni tashkil etish shakllari, sayohat, model.*

Bugungi kunda O'zbekistonda turizm biznesi korxonalari yuqori sifatli turistik mahsulotlarni ishlab chiqmoqda va samarali tashkil etilgan savdo orqali ularning maqsadli bozorda joriy etilishini ta'minlamoqda. Mijozlar bilan uzoq muddatli samarali hamkorlikni amalga oshirish va ular bilan barqaror aloqalarni o'rnatish uchun mijozlar bilan ishlashni tashkil etish va mijoz bilan o'zaro munosabatlarning turli shakllarini o'z ichiga olgan sayohat sanoati mahsulotlarini sotish texnologiyalari alohida ahamiyatga ega. Turizm biznesida mijozlar bilan ishlashni tashkil etishning o'ziga xos xususiyati turistik mahsulotning o'ziga xos xususiyatlari, sanoatning rivojlanish tendentsiyalari va turistik talabning o'ziga xos xususiyatlari bilan belgilanadi.

Bugungi kunda mijozlarga e'tibor qaratish zamonaviy sayyohlik kompaniyalarining eng muhim raqobatdosh afzalliklaridan biri hisoblanadi, chunki sifatli xizmat ko'rsatish, mijozlar ehtiyojlarini chuqur tushunish va qondirish orqali qo'shimcha daromad olish mumkin bo'ladi.

Turizm biznes korxonalari mijozlari bilan ishlashni tashkil etish tamoyillari marketing, tashkiliy, iqtisodiy , matematik va texnologik tasniflanishi mumkin.

Buni quyidagi algoritm ko'rinishida tasvirlanadi:

Rasm 1. Turizm biznesida mijozlar bilan ishlashni tashkil etish tamoyillari

Marketing tamoyillarini amalga oshirish turistik korxonaning mijozlar ehtiyojlarini qondirishga yo'naltirilganligini nazarda tutadi. Buning uchun sotib olish to'g'risida qaror qabul qilishda sayyohlik kompaniyasi o'z sa'y-harakatlarini bir xil qiziqish va ehtiyojlarga ega bo'lgan xaridorlar guruhlarini aniqlash, optimal taklifni yaratish va ularning so'rovlarini eng samarali qondirish, foydalanilgan ma'lumot manbalarini aniqlash uchun marketing tadqiqotlari orqali mijozlarni o'rganishga yo'naltirishi kerak.

Mijozlarga xizmat ko'rsatish va turistik mahsulotni sotish uchun turistik kompaniya tomonidan tanlangan usuldan qat'iy nazar, model quyidagilarga asoslanadi:

- 1) mijozlarning ehtiyojlari va istaklarini tushunish, ularning imkoniyatlarini hisobga olish;
- 2) mijozning uning sifatiga bo'lgan umidlarini kamaytirmaydigan xizmatlarni taqdim etish jarayonini optimallashtirish;
- 3) mijozlarning talab va ehtiyojlariga tezkor javob berish maqsadida biznes jarayonlarini doimiy ravishda takomillashtirish;
- 4) zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalangan holda mijozlar bilan samarali aloqa o'rnatish.

Shunday qilib, bugungi kunda sayyohlik kompaniyasining mijozlar bilan o'zaro manfaatli munosabatlarni o'rnatish istagi, yuqori darajadagi sifatli biznesni tashkil etishning turli shakllaridan, mijozlarga xizmat ko'rsatish usullaridan va turistik mahsulotlarni sotishda va ularning kombinatsiyalaridan foydalanishd hisoblanadi.

Shu munosabat bilan turizm biznesi korxonalarini faoliyatida mijozga yo'naltirilgan yondashuv eng muhim element bo'lib hisoblanadi. Bugungi kunda undan foydalanish turistik biznes kompaniyalari mijozlari bilan ishlashni tashkil etish samaradorligini belgilaydi, bu esa mijozlarning sodiqligini oshirishni ifodalaydi, va shu o'rinda bevosita tashriflar va xaridlarni takrorlashga olib keladi.

Shuni ham ta'kidlash kerakki, zamonaviy Internet texnologiyalari, Bulutli texnologiyalar, raqimli texnologiyalar turistik biznesda mijozlar bilan ishlashni tashkil etishni sezilarli darajada soddalashtirishi va samaradorligini oshirishi mumkin. Bunga esa turistik mahsulot va xizmatlarni sotishni tashkil etishning istalgan shaklida har bir xaridor bilan individual munosabatlarni shakllantirish orqali erishiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Xoliqova M.Q ,«Turizm faoliyati turlari va xizmatlari ma’lumotlar bazasini shakllantirish va boshqarish » TIQXMMIBF Professor-o’qituvchilar va talabalarning “XXI asr -Intellectual yoshlar asi ” shiori ostidagi Ijodkor yoshlar va innovatsion taraqqiyot” mavzusidagi “2019 yil -Faol investitsiyalar va ijtimoiy rivojlanish yili” ga bag’ishlangan an’anaviy VI-ilmiy-amaliy anjumani va uning doirasidagi ilmiy ishlar tanlovi hamda talabalarning innovatsion ishlanmalari yarmakasining to’plami
2. Xoliqova M. Q., , “Ko’p faktorli sayyohlik tizimida zamonaviy axborot texnologiyalarining o’rni ” УДК075 Сув ва yer Resurslari ilmiy-ommabop Jurnal 1-son (2021 yil)
3. Xoliqova M. Q., “ Integrallashgan sayyohlik xizmati axborot oqimini boshqarishning konseptual modelini yaratish. ” Qarshi davlat universiteti akademik innovatsion fond oliy ta’lim tizimida masofali ta’limni joriy etishning texnik-dasturiy va uslubiy ta’minotini takomillashtirish istiqbollari respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi Qarshi - 2021
4. Xoliqova M. Q., “Sayyohlik jarayonlarini tashkil etishning konseptual tizimli modeli” <https://doi.org/10.5281/zenodo.7443021> Science and innovation international scientific journal volume 1 issue 8 UIF-2022: 8.2 | ISSN: 2181-3337
5. Холиқова М.Қ., “Turizmni rivojlantirishda sun’iy yaratilgan ko’llar va dam olish maskanlarining roli” Актуальные вызовы современной науки XXIII Международная научная конференция 26-27 апреля 2018 г.Сборник научных трудов.
6. Xoliqova M. Q., “Matematik va ko’p faktorli modellar qurish uchun murakkab parametrlarni ishlab chiqish” Toshkent irrigatsiya qishloq xo’jaligini mexanizatsiyalash muxandislari instituti Buxoro filiali, “Resurs tejamkor qishloq va suv xo’jaligi texnikalarini yaratish va ulardan foydalanish samaradorligini oshirish” mavzusidaги республика илмий-амалий анжумани материаллари 3-4 июнь 2021 йил
7. Куценко, Е.В. Обоснование актуальных дифференциаторов конкурентоспособности гостиничных предприятий / Е.В. Куценко // Торговля и рынок: научный журнал: Донецк, 2016. - Вып. № 2
8. Xoliqova M. Q., Sayyohlik innovatsiyalar modelining differensial tenglamalari. ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, SJIF 2022-2.889, 2023-5.384 ResearchBib IF: 8.848 / 2023Multidisciplinary journal of science and technology (international scientific researcher) (2582-4686) Volume-3,
9. special issue-6, December, 126-129 p.
10. Xoliqova M. Q., “Sayyohlik jarayonlarini boshqarish va tashkil etishda tizimning konseptual modellari va algoritmlari”, Международный конкурс научных работ , ООО “NP NATIONAL PUBLICATION” Лучшая научная статья 2023 года, 2-часть
11. Xoliqova M. Q., “Sayyohlik xizmat ko’rsatishni rivojlantirishda internet imkoniyatlaridan foydalanish omillari”, Xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya “Yangi O’zbekistonda innovatsion tadqiqotlar”, O’zbekiston 2023, 21-yanvar

12. Xoliqova M. Q., “Sayyohlik jarayonlarini tashkil etish va boshqarish tizimi ma’lumotlar bazasi strukturasi yaratish” , “Ilmiy tadqiqotchilikning o’rni: muammo va yechimlari” mavzusidagi xalqaro ilmiy -amaliy konferensiya, (2-qism)2023 y.

13. Van Truong N, Shimizu T. The effect of transportation on tourism promotion: literature review on application of the Computable General Equilibrium (CGE) Model. Transp Res Proc 2017

14. Османова, Э.У. Механизм продвижения Республики Крым как дестинации на рынке туристских услуг / Э.У. Османова // Вестник Национальной академии туризма. - 2017. - № 4

15. Тимошенко, Д.С. Особенности продвижения услуг туристского региона с помощью мобильных интернет технологий [Текст] / Н.С. Морозова, Д.С. Тимошенко // «Вестник РГТЭУ» , - № 7-8, 2013